

РЕГЛАМЕНТ

КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Затверджений
Рішенням Конституційного Суду України
від 5 березня 1997 року

(у новій редакції згідно з Рішенням
Конституційного Суду України від
14 жовтня 2008 року № 34-р/2008 та змінами,
внесеними Рішенням Конституційного Суду України
від 24 грудня 2009 року № 17-р/2009)

ПРЕАМБУЛА	3
 РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	
Глава І. Вибори Голови Конституційного Суду України, заступників Голови, призначення секретарів колегій суддів, керівника Секретаріату Конституційного Суду України та їх повноваження	4
Глава ІІ. Пленарні засідання та засідання Конституційного Суду України	9
 РОЗДІЛ ІІ. ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПОДАНЬ ТА КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗВЕРНЕНЬ, ВІДКРИТТЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРОВАДЖЕНЬ	
Глава ІІІ. Конституційні подання та конституційні звернення	13
Глава ІV. Підготовка матеріалів справи до розгляду в колегії суддів, на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України	15
Глава V. Розгляд конституційних подань, конституційних звернень у колегії суддів.....	18
 РОЗДІЛ ІІІ. ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СПРАВ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ	
Глава VI. Основні положення	21
Глава VII. Підготовка питань до розгляду на пленарних засіданнях Конституційного Суду України	23
Глава VIII. Розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України	24
Глава IX. Акти пленарних засідань Конституційного Суду України	32
 РОЗДІЛ IV. ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ З ІНШИХ ПИТАНЬ	
Глава X. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України	35
Глава X¹. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України	36
Глава XI. Інші питання внутрішньої діяльності Конституційного Суду України	39
Глава XII. Прийняття та внесення змін і доповнень до Регламенту Конституційного Суду України	42

ПРЕАМБУЛА

Регламент Конституційного Суду України визначає порядок обрання Голови Конституційного Суду України та його заступників; утворення колегій суддів, постійних і тимчасових комісій Конституційного Суду України; призначення секретарів колегій суддів; призначення керівника Секретаріату Конституційного Суду України; повноваження та порядок проведення засідань колегій суддів, засідань і пленарних засідань Конституційного Суду України; порядок підготовки матеріалів за конституційними поданнями та конституційними зверненнями до розгляду на пленарних засіданнях Конституційного Суду України; порядок розгляду справ; основні правила етики на пленарних засіданнях; особливості діловодства в Конституційному Суді України, інші питання внутрішньої діяльності Конституційного Суду України.

Розділ І. Загальні положення

Глава І. Вибори Голови Конституційного Суду України, заступників Голови, призначення секретарів колегій суддів, керівника Секретаріату Конституційного Суду України та їх повноваження

§ 1. Вибори Голови Конституційного Суду України

1. Голова Конституційного Суду України обирається таємним голосуванням на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України із суддів Конституційного Суду України не пізніше двомісячного строку з дня, коли посада Голови стала вакантною.

2. На спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України головує один із заступників Голови Конституційного Суду України. Якщо до списку кандидатур на посаду Голови Конституційного Суду України внесено кандидатуру судді, який є головуючим, то на засіданні головує старший за віком суддя, не внесений до списку кандидатур.

3. Спеціальне пленарне засідання Конституційного Суду України вважається повноважним, якщо на ньому присутні не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду України.

4. На спеціальному пленарному засіданні Конституційним Судом України відкритим голосуванням затверджується форма бюлетеня для голосування по виборах Голови Конституційного Суду України та форма протоколу голосування.

5. Головуючий на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України вносить пропозицію щодо висунення кандидатур на посаду Голови Конституційного Суду України.

6. До списку кандидатур на посаду Голови Конституційного Суду України вноситься будь-яке число кандидатур, які дали згоду балотуватися на посаду Голови. Кандидати на посаду Голови заслуховуються на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України.

7. Список кандидатур на посаду Голови Конституційного Суду України затверджується на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України відкритим голосуванням і оформляється протоколом, який підписує головуючий на засіданні.

8. На спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України із суддів Конституційного Суду України обирається комісія для організації та проведення виборів Голови Конституційного Суду України у складі трьох суддів із тих суддів, які не балотуються на посаду Голови Конституційного Суду України. Головуючий на засіданні Конституційного Суду України не може обиратися до

складу комісії.

9. Комісія для організації та проведення виборів Голови Конституційного Суду України обирає зі свого складу відкритим голосуванням голову комісії, про що складається протокол.

10. Комісія для організації та проведення виборів Голови Конституційного Суду України забезпечує виготовлення бюлетенів для таємного голосування. На звороті бюлетенів підписується головуючий на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України і ставиться відтиск печатки Конституційного Суду України.

Бюлетені без підпису головуючого та відтиску печатки є недійсними.

11. Комісія для організації та проведення виборів Голови Конституційного Суду України вносить у бюлетені для таємного голосування в алфавітному порядку прізвища, ім'я та по батькові кандидатів на посаду Голови.

Судді Конституційного Суду України розписуються про одержання бюлетенів в окремому списку. Бюлетені, що залишилися, погашаються.

12. Суддя Конституційного Суду України при голосуванні залишає у списку для таємного голосування прізвище не більше ніж одного кандидата на посаду Голови Конституційного Суду України, закресливши прізвища інших кандидатів.

Бюлетені, в яких залишено прізвища двох або більше кандидатів, є недійсними.

Бюлетені, в яких викреслено прізвища всіх кандидатів, є дійсними.

13. Комісія для організації та проведення виборів Голови Конституційного Суду України забезпечує таємність голосування. Після проведення таємного голосування комісія перевіряє дійсність бюлетенів, підраховує голоси „за“ і „проти“ кожного кандидата, складає протокол голосування, який підписують голова і члени комісії.

Протокол голосування, який затверджується більшістю голосів від загальної кількості суддів Конституційного Суду України, що беруть участь у засіданні, оголошує Голова комісії на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України.

14. Обраним на посаду Голови Конституційного Суду України вважається кандидат, за якого проголосувало не менше десяти суддів Конституційного Суду України.

15. У разі якщо жоден із кандидатів на посаду Голови Конституційного Суду України не одержав необхідної кількості голосів, за рішенням комісії проводиться повторне голосування по двох кандидатах, які одержали найбільшу кількість голосів.

Якщо два і більше кандидатів на посаду Голови одержали найбільшу однакову кількість голосів, повторне голосування проводиться по цих кандидатах.

За умови, якщо один із кандидатів одержав більшу, але не одержав необхідної кількості голосів, а інші за ним два і більше кандидатів одержали однакову кількість голосів, повторне голосування проводиться по всіх цих кандидатах.

16. Якщо при повторному голосуванні Голову Конституційного Суду України не обрано, проводяться нові вибори з висуненням нових кандидатур, які не були включені до бюлетеня під час перших виборів, у порядку, передбаченому Законом України „Про Конституційний Суд України“ та цим Регламентом.

17. Спеціальне пленарне засідання Конституційного Суду України протоколюється. Протокол засідання підписує головуючий.

18. Матеріали спеціального пленарного засідання Конституційного Суду України головуючий передає керівникові Секретаріату Конституційного Суду України. Керівник Секретаріату опечатує ці матеріали у присутності головуючого та обраного Голови Конституційного Суду України і передає їх за актом на зберігання в Архів Конституційного Суду України.

§ 2. Повноваження Голови Конституційного Суду України

1. Голова Конституційного Суду України, крім визначених Законом України „Про Конституційний Суд України“ повноважень:

- інформує на засіданні Конституційного Суду України про стан підготовки пропозицій щодо обсягу фінансування Конституційного Суду України для направлення до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України при складанні проекту Державного бюджету України;

- подає на затвердження Конституційного Суду України проект кошторису витрат на кожний наступний рік;

- на основі пропозицій суддів Конституційного Суду України та керівників структурних підрозділів Секретаріату Конституційного Суду України затверджує перспективні і поточні плани заходів щодо забезпечення діяльності Конституційного Суду України;

- скликає чергові, а також з власної ініціативи або на вимогу не менше трьох суддів Конституційного Суду України позачергові засідання Конституційного Суду України з організаційних та інших питань діяльності Конституційного Суду України;

- затверджує положення про Службу Голови Конституційного Суду України;

- на підставі затверджених Конституційним Судом України структури і штату Секретаріату Конституційного Суду України затверджує персоніфікований штатний розпис і в разі змін умов оплати праці вносить до нього відповідні зміни;

- призначає на посади та звільняє з посад радників і помічників Голови Конституційного Суду України; наукових консультантів та помічників суддів Конституційного Суду України за пропозицією суддів Конституційного Суду України; заступників керівника Секретаріату Конституційного Суду України та керівників самостійних структурних підрозділів Секретаріату Конституційного Суду України, кандидатури яких на посади погоджуються на засіданні

Конституційного Суду України;

- призначає на посади заступників керівників самостійних структурних підрозділів, керівників інших структурних підрозділів Секретаріату Конституційного Суду України, їх заступників;

- присвоює ранги державного службовця працівникам Секретаріату Конституційного Суду України;

- застосовує до працівників Секретаріату Конституційного Суду України заходи щодо заохочення та дисциплінарного стягнення;

- звітує протягом січня кожного року про діяльність Конституційного Суду України, а також один раз на півроку інформує суддів Конституційного Суду України про свою діяльність на засіданні Конституційного Суду України;

- представляє Конституційний Суд України у відносинах з органами державної влади України та органами інших держав і міжнародних організацій;

- виступає від імені Конституційного Суду України з офіційними заявами;

- видає розпорядження.

2. Текст офіційної заяви Конституційного Суду України затверджується на його засіданні з ініціативи Голови Конституційного Суду України або не менше трьох суддів Конституційного Суду України.

3. Голова Конституційного Суду не може ухилитися від виступу з офіційною заявою Конституційного Суду України.

Судді, які залишилися в меншості при затвердженні офіційної заяви, не мають права прилюдно заявляти про незгоду з нею.

§ 3. Заступники Голови Конституційного Суду України

1. Заступники Голови Конституційного Суду України обираються відповідно до статті 22 Закону України „Про Конституційний Суд України“, пунктів 1, 3, 4, 6 – 18 § 1 цього Регламенту.

2. Кандидатури на посади заступників Голови Конституційного Суду України пропонує Голова Конституційного Суду України.

3. Заступники Голови Конституційного Суду України наділяються окремими повноваженнями Голови Конституційного Суду України за його розпорядженням.

§ 4. Секретарі колегій суддів Конституційного Суду України

1. Протягом першого місяця кожного календарного року на засіданні Конституційного Суду України призначаються секретарі колегій суддів

Конституційного Суду України відкритим голосуванням із кандидатур, запропонованих суддями відповідної колегії.

2. Протокол засідання Конституційного Суду України про призначення секретарів колегій суддів Конституційного Суду України передається в Архів Конституційного Суду України, копія протоколу – у Відділ кадрів Секретаріату Конституційного Суду України.

3. Секретар колегії суддів:

– очолює колегію та організовує її роботу з питань розгляду конституційних подань, конституційних звернень, які надійшли до колегії суддів;

– головує на засіданні колегії суддів;

– вносить пропозицію на засіданні Конституційного Суду України про заміну судді-доповідача у справі в разі, якщо він не може брати участі в підготовці та розгляді матеріалів справи за конституційним поданням, конституційним зверненням;

– вносить на розгляд Конституційного Суду України пропозицію ввести тимчасово до складу колегії суддів суддю Конституційного Суду України з іншої колегії, якщо немає можливості проводити протягом тривалого часу засідання колегії суддів через відсутність кворуму;

– звітує один раз на півроку про роботу колегії суддів на засіданні Конституційного Суду України;

– вирішує інші питання організації роботи колегії суддів.

§ 5. Секретаріат Конституційного Суду України

1. Формування Секретаріату Конституційного Суду України здійснюється відповідно до Закону України „Про Конституційний Суд України“, Закону України „Про державну службу“, цього Регламенту та Положення про Секретаріат Конституційного Суду України.

Структура і штат Секретаріату Конституційного Суду України затверджуються на засіданні Конституційного Суду України.

Порядок призначення на посади та звільнення з посад працівників Секретаріату Конституційного Суду України визначається цим Регламентом та Положенням про Секретаріат Конституційного Суду України.

2. Керівник Секретаріату Конституційного Суду України призначається Конституційним Судом України на його засіданні.

Кандидатуру на посаду керівника Секретаріату Конституційного Суду України пропонує Голова Конституційного Суду України із громадян України, які мають право на зайняття посади професійного судді.

Кандидатура на цю посаду обговорюється на засіданні Конституційного Суду

України.

2. 1. У разі відхилення кандидатури на посаду керівника Секретаріату Конституційного Суду України Голова Конституційного Суду України пропонує іншу кандидатуру.

2.2. Рішення про призначення керівника Секретаріату Конституційного Суду України приймається відкритим голосуванням більшістю присутніх на засіданні Конституційного Суду України суддів.

2.3. Повноваження керівника Секретаріату Конституційного Суду України визначаються Положенням про Секретаріат Конституційного Суду України.

Глава II. Пленарні засідання та засідання Конституційного Суду України

§ 6. Пленарні засідання Конституційного Суду України

1. Конституційний Суд України на пленарних засіданнях:

- розглядає справи, ухвалює рішення і дає висновки у справах за конституційними поданнями, конституційними зверненнями;
- затверджує положення про постійні комісії;
- приймає рішення про утворення тимчасових комісій, затверджує їх персональний склад і призначає голів цих комісій.

2. Пленарне засідання Конституційного Суду України є повноважним, якщо на ньому присутні не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду України.

3. Рішення, висновок Конституційного Суду України вважаються прийнятими, якщо за них проголосувало не менше десяти суддів Конституційного Суду України.

4. Пленарне засідання Конституційного Суду України скликається з ініціативи Голови Конституційного Суду України, його заступників, колеги суддів, постійних комісій або не менше трьох суддів Конституційного Суду України.

5. Пленарне засідання Конституційного Суду України скликає Голова Конституційного Суду України не пізніше ніж у двотижневий строк з дня надходження ініціативи про його скликання.

6. Про дату скликання і порядок денний пленарного засідання Конституційного Суду України керівник Секретаріату Конституційного Суду України повідомляє суддів Конституційного Суду України та учасників конституційного провадження.

7. Голова Конституційного Суду України визначає порядок денний пленарного засідання Конституційного Суду України, який затверджується на засіданні.

8. На пленарному засіданні головує Голова Конституційного Суду України, за його відсутності – старший за віком заступник Голови Конституційного Суду України, а в разі відсутності і заступників – старший за віком суддя

Конституційного Суду України.

§ 7. Засідання Конституційного Суду України

1. Конституційний Суд України на засіданнях:

- затверджує Регламент Конституційного Суду України, вносить зміни та доповнення до нього;

- затверджує Положення про Секретаріат, Архів, Бібліотеку та інші самостійні структурні підрозділи Конституційного Суду України, вносить зміни та доповнення до них;

- призначає за поданням Голови Конституційного Суду України керівника Секретаріату Конституційного Суду України і приймає рішення про звільнення його з посади;

- приймає рішення про утворення постійних комісій, затверджує їх персональний склад;

- затверджує персональний склад колегій суддів Конституційного Суду України та призначає секретарів колегій суддів;

- розглядає пропозиції щодо обсягу фінансування Конституційного Суду України, затверджує проект кошторису на кожний фінансовий рік;

- затверджує структуру і штатний розпис Конституційного Суду України;

- заслуховує інформацію Голови Конституційного Суду України про використання бюджетних асигнувань;

- приймає рішення про дострокове звільнення з посади Голови Конституційного Суду України та заступників Голови;

- розглядає питання щодо припинення повноважень судді Конституційного Суду України у випадках, передбачених пунктами 1, 2, 3, 6, 7, 8,9 статті 23 Закону України „Про Конституційний Суд України“;

- заслуховує не менше одного разу на рік інформацію керівника Секретаріату про діяльність Секретаріату Конституційного Суду України, а також звіти секретарів колегій суддів;

- приймає за необхідності рішення про невідкладність відкриття конституційного провадження за конституційним поданням у конкретній справі;

- приймає рішення про персональний склад делегацій Конституційного Суду України та їх керівників;

- дає згоду на призначення заступників керівника Секретаріату Конституційного Суду України, керівників самостійних структурних підрозділів;

- вирішує інші питання, які не є предметом розгляду пленарного засідання.

2. Засідання Конституційного Суду України є повноважним за наявності на ньому не менш як одинадцяти суддів Конституційного Суду України.

Рішення Конституційного Суду України вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини суддів Конституційного Суду України, які брали участь у засіданні, крім випадків, передбачених Законом України „Про

Конституційний Суд України“ та цим Регламентом.

3. Засідання Конституційного Суду України скликається з ініціативи Голови Конституційного Суду, його заступників, колегії суддів, постійних комісій чи не менше трьох суддів Конституційного Суду України.

4. Засідання Конституційного Суду України скликається не пізніше ніж у двотижневий строк з дня надходження ініціативи про його скликання.

5. Про дату скликання і порядок денний засідання Конституційного Суду України керівник Секретаріату Конституційного Суду України доводить до відома суддів Конституційного Суду України та його учасників.

6. Голова Конституційного Суду України визначає порядок денний засідання Конституційного Суду України, який затверджується на засіданні Конституційного Суду України.

§ 8. Протоколи засідань та пленарних засідань Конституційного Суду України

1. Засідання та пленарні засідання Конституційного Суду України протоколюються. Пленарні засідання фіксуються технічними засобами.

2. Протоколи засідання, пленарного засідання Конституційного Суду України підписують головуючий та судді Конституційного Суду України, які брали участь у засіданні, пленарному засіданні.

3. Протоколи засідання, пленарного засідання Конституційного Суду України передаються протягом десяти днів з дня прийняття рішення, надання висновку, прийняття ухвали для ознайомлення суддям Конституційного Суду України, які не брали участі в засіданні, пленарному засіданні.

4. Ведення протоколів засідань, пленарних засідань Конституційного Суду України забезпечує Секретаріат Конституційного Суду України.

5. У протоколі пленарного засідання Конституційного Суду України зазначаються:

- місце, дата, час початку і закінчення засідання;
- прізвище, ім'я, по батькові головуючого, суддів Конституційного Суду України як присутніх, так і відсутніх із зазначенням відомих Конституційному Суду України причин відсутності кожного з них;
- відомості про учасників конституційного провадження;
- формулювання питань, які розглядалися;
- запис про всі дії Конституційного Суду України згідно з їх послідовністю;
- ухвали, винесені Конституційним Судом України, та результати голосування по них;
- посилання на факти, які учасники конституційного провадження просили відобразити у протоколі.

§ 9. Колегії суддів Конституційного

Суду України

1. На засіданні Конституційного Суду України протягом першого місяця кожного календарного року утворюються колегії суддів Конституційного Суду України, затверджується їх персональний склад.

2. Один і той же суддя Конституційного Суду України не може входити на постійній основі до складу двох і більше колегій суддів.

3. Суддя Конституційного Суду України однієї колегії суддів може бути залучений за рішенням Конституційного Суду України до участі в роботі іншої колегії суддів за умови відсутності кворуму цієї колегії суддів.

Розділ II. Прийняття конституційних подань та конституційних звернень, відкриття конституційних проваджень

Глава III. Конституційні подання та конституційні звернення

§ 10. Порядок прийняття конституційних подань та конституційних звернень, їх попередня перевірка

1. До розгляду в Конституційному Суді України приймаються конституційні подання від визначених статтею 150 Конституції України, статтями 40, 41 Закону України „Про Конституційний Суд України“ суб'єктів права на такі подання та конституційні звернення від передбачених статтею 43 зазначеного Закону суб'єктів права на такі звернення.

2. Конституційні подання та конституційні звернення за формою і змістом повинні відповідати вимогам, встановленим статтями 38, 39, 42 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

3. Конституційні подання та конституційні звернення надходять до Конституційного Суду України поштою або безпосередньо до Секретаріату Конституційного Суду України. Їх реєстрацію здійснює Служба документального забезпечення Секретаріату Конституційного Суду України, обов'язково вказуючи дату надходження.

4. Зареєстровані конституційні подання та конституційні звернення перевіряє у невідкладному порядку відповідний підрозділ Секретаріату Конституційного Суду України, до повноважень якого віднесено попереднє вивчення та перевірка їх на відповідність вимогам статей 13, 14, 38, 39, 40, 41, 42, 43 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

5. Неналежно оформлені конституційні подання та конституційні звернення Секретаріат Конституційного Суду України повертає авторам, про що вказується у письмовому повідомленні, підписаному керівником відповідного підрозділу

Секретаріату Конституційного Суду України.

6. У разі якщо суб'єкт права на конституційне подання, конституційне звернення не погоджується із змістом надісланого йому повідомлення, його лист та подання (звернення) передаються керівникові Секретаріату Конституційного Суду України або його заступнику для перевірки обґрунтованості рішення, прийнятого керівником підрозділу.

Після перевірки керівник Секретаріату Конституційного Суду України (його заступник) приймає рішення про надіслання повторного повідомлення автору або про передачу матеріалів конституційного подання (звернення) на розгляд колегії суддів у порядку, передбаченому пунктом 1 § 12 цього Регламенту.

§ 11. Попереднє вивчення конституційних подань та конституційних звернень

1. Конституційні подання та конституційні звернення, які відповідають вимогам, встановленим Законом України „Про Конституційний Суд України“, з пропозиціями доповідаються керівникові Секретаріату Конституційного Суду України або його заступникові — керівникові Управління правової експертизи і за їх рішенням передаються у відповідний підрозділ Управління правової експертизи Секретаріату Конституційного Суду України для підготовки попереднього висновку про наявність підстав для відкриття конституційного провадження у справі або відмови у відкритті провадження.

Підготовка попереднього висновку здійснюється протягом п'ятнадцяти календарних днів.

2. У разі якщо суб'єкти права на конституційне подання, конституційне звернення звертаються з клопотанням повідомити про стан розгляду справ, які перебувають на вивченні в колегіях суддів або на розгляді Конституційного Суду України, чи з інших питань, відповіді на них надає керівник Секретаріату Конституційного Суду України або його заступник за погодженням із суддею-доповідачем у відповідній справі.

3. Якщо з порушених у конституційному поданні, конституційному зверненні питань Конституційний Суд України приймав рішення, давав висновок або приймав процесуальну ухвалу про відмову у відкритті конституційного провадження чи припинення конституційного провадження у справі, суб'єкту права на таке подання (звернення) направляється повідомлення за підписом керівника Секретаріату Конституційного Суду України або його заступника. До повідомлення додається копія відповідного рішення, висновку або процесуальної ухвали Конституційного Суду України.

4. За умови повторного звернення суб'єкта права на конституційне подання (звернення) до Конституційного Суду України з питання, з якого вже прийнято рішення, дано висновок Конституційного Суду України або прийнято процесуальну

ухвалу про відмову у відкритті конституційного провадження чи припинення конституційного провадження у справі, заявнику повторно надається відповідь з одночасним повідомленням про припинення листування з порушеного питання. Подальші звернення таких осіб з того ж питання залишаються без відповіді і долучаються до справи за погодженням із заступником Голови Конституційного Суду України.

5. Наступні явно не обґрунтовані звернення до Конституційного Суду України розцінюються як зловживання правом. За таких обставин Конституційний Суд України діє відповідно до статті 60 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

§ 12. Розподіл конституційних подань та конституційних звернень між колегіями суддів

1. Конституційні подання та конституційні звернення, які можуть бути прийняті до розгляду Конституційним Судом України, керівник Секретаріату Конституційного Суду України разом із попередніми висновками подає для ознайомлення Голові Конституційного Суду України, який направляє їх у відповідну колегію суддів Конституційного Суду України.

2. Кандидатура судді-доповідача затверджується на засіданні колегії суддів Конституційного Суду України.

3. Розподіл конституційних подань та конституційних звернень між суддями — суддями-доповідачами проводиться рівномірно, з урахуванням їх спеціалізації.

4. Керівник Секретаріату Конституційного Суду України направляє раз на місяць кожному судді Конституційного Суду України письмову інформацію про конституційні подання та конституційні звернення, по яких призначено суддів-доповідачів.

Глава IV. Підготовка матеріалів справи до розгляду в колегії суддів, на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України

§ 13. Вивчення конституційних подань, конституційних звернень суддями-доповідачами

1. Суддя-доповідач у справі вивчає порушені в конституційному поданні, конституційному зверненні питання і готує матеріали на розгляд колегії суддів Конституційного Суду України.

Суддя-доповідач у справі:

– вирішує питання про витребування від суб'єктів права на конституційне подання, конституційне звернення, відповідних органів, посадових осіб, громадян, зазначених у статті 19 Закону України „Про Конституційний Суд України“,

необхідних документів, матеріалів, інших відомостей, що стосуються справи;

– дає доручення керівникам відповідних структурних підрозділів Секретаріату Конституційного Суду України та встановлює строки їх виконання;

– направляє конституційні подання, конституційні звернення Управлінню правової експертизи Секретаріату Конституційного Суду України для підготовки науково-експертного висновку у визначений строк. За необхідності цей строк може бути продовжений суддею-доповідачем;

– залучає відповідних спеціалістів для консультацій, проведення перевірок, дослідження документів;

– вносить на засідання колегії суддів пропозиції щодо призначення експертизи у справі чи залучення до участі в конституційному провадженні експертів, виклику посадових осіб, експертів, свідків, представників за законом або уповноважених за дорученням, громадян, участь яких повинна забезпечити об'єктивний і повний розгляд справи.

2. Суддя-доповідач у справі має вивчити конституційне подання, конституційне звернення упродовж не більше двох місяців з дня затвердження кандидатури судді-доповідача на засіданні колегії суддів Конституційного Суду України.

Зазначений строк може бути продовжений на засіданні Конституційного Суду України за клопотанням судді-доповідача у справі чи секретаря колегії суддів або за пропозицією Голови Конституційного Суду України.

Протягом зазначеного строку суддя-доповідач у справі повинен передати на засідання колегії суддів Конституційного Суду України проект ухвали про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у відкритті провадження.

3. Суддя-доповідач у справі вирішує питання про направлення копій конституційного подання, конституційного звернення, інших документів керівникові органу, посадовій особі, які прийняли оспорюваний правовий акт, з пропозицією викласти свої пояснення щодо порушених у поданні, зверненні питань.

§ 14. Передача конституційного подання, конституційного звернення іншому судді Конституційного Суду України

У разі якщо суддя-доповідач не може з поважних причин (через хворобу, відрядження, відпустку тощо) протягом тривалого часу проводити підготовку матеріалів справи до розгляду або звернувся з проханням про самовідвід, секретар колегії суддів Конституційного Суду України порушує перед Головою Конституційного Суду України питання про заміну судді-доповідача.

На засіданні Конституційного Суду України приймається рішення про заміну судді-доповідача на суддю-доповідача цієї ж колегії суддів, про перенесення розгляду справи на інше пленарне засідання Конституційного Суду України, якщо

слухання у справі призначено.

За необхідності приймається рішення про передачу матеріалів справи в іншу колегію суддів, із складу якої і призначається суддя-доповідач.

§ 15. Призначення експертизи у справі

1. Для з'ясування обставин, які мають значення для справи і потребують спеціальних знань, колегія суддів, Конституційний Суд України призначають експертизу, про що виноситься ухвала.

В ухвалі визначається коло питань, з яких експертиза повинна дати висновок.

2. Колегія суддів, Конституційний Суд України за умови призначення експертизи заслуховують пропозиції запрошених на засідання колегії суддів осіб, учасників конституційного провадження і враховують їх пропозиції при прийнятті рішення.

3. В ухвалі колегії суддів, Конституційного Суду України про призначення експертизи зазначаються суть питання, з якого виноситься ухвала, мотиви призначення експертизи, питання, з яких потрібні висновки експертизи, а також експерт, експерти, яким доручається проведення експертизи.

§ 16. Права та обов'язки експертів

1. Ухвала колегії суддів, Конституційного Суду України про призначення експертизи є обов'язковою до виконання.

2. Експерти мають право з дозволу колегії суддів, Конституційного Суду України знайомитися з матеріалами справи і за необхідності брати участь у їх розгляді, вимагати надання додаткових матеріалів.

3. За надання завідомо неправдивого висновку експерти несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

§ 17. Висновок експертизи

1. Висновок експертизи повинен містити дані про особу, осіб, які проводили експертизу, їх спеціальність, вчений ступінь, наукове звання, назву справи, з якої проводилася експертиза, відповіді на поставлені запитання, підпис експерта, експертів під висновком.

2. Експерт, експерти, які під час проведення експертизи встановлять обставини, що мають значення для справи, але щодо яких їм не були поставлені запитання, можуть викласти свою думку про ці обставини у висновку експертизи.

3. Якщо експертиза проводилася групою експертів, узгоджений між ними висновок підписують усі експерти.

Колегією суддів, Конституційним Судом України може бути призначена додаткова чи повторна експертизу у складі тих же або інших експертів.

§ 18. Залучення спеціалістів до підготовки та розгляду справи

За необхідності суддя-доповідач, колегія суддів, Конституційний Суд України мають право залучати до підготовки та розгляду матеріалів справи спеціаліста, спеціалістів, не заінтересованих у результатах розгляду справи.

§ 19. Внесення конституційних подань, конституційних звернень на розгляд колегії суддів

1. Після завершення вивчення та підготовки матеріалів конституційного подання, конституційного звернення секретар колегії суддів за пропозицією судді-доповідача вносить ці матеріали на розгляд колегії суддів для вирішення питання про відкриття конституційного провадження у справі чи про відмову у його відкритті.

2. Повідомлення про засідання колегії суддів та копії конституційних подань, конституційних звернень, необхідних матеріалів до них вручаються суддям колегії суддів не пізніше ніж за 3 дні до дня засідання колегії суддів.

Глава V. Розгляд конституційних подань, конституційних звернень у колегії суддів

§ 20. Проведення засідань колегії суддів

1. Засідання колегії суддів проводяться у визначені для засідань дні.

Засідання колегії суддів є повноважним за умови участі в ньому не менше чотирьох суддів колегії суддів.

2. Головує на засіданні колегії суддів секретар колегії суддів, а за його відсутності – суддя Конституційного Суду України, старший за віком.

3. Засідання колегії суддів протоколюється.

§ 21. Процесуальна ухвала колегії суддів

1. За результатами розгляду конституційних подань, конституційних звернень на засіданні колегії суддів виноситься процесуальна ухвала про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у його відкритті.

В ухвалі зазначаються найменування колегії суддів, конституційне подання, конституційне звернення, що розглядалося, його суть, мотиви прийняття відповідного рішення.

2. Ухвала приймається більшістю голосів суддів, присутніх на засіданні

колегії суддів.

3. Ухвала виноситься окремо щодо кожного конституційного подання, конституційного звернення, її підписують судді колегії суддів, які брали участь у засіданні колегії суддів та проголосували „за“ і „проти“.

4. Якщо до дня розгляду на засіданні колегії суддів конституційне подання, конституційне звернення за письмовою заявою суб'єкта, який його направив, відкликається, колегією суддів виноситься відповідна процесуальна ухвала.

§ 22. Об'єднання конституційних проваджень

У разі надходження до Конституційного Суду України кількох конституційних подань, конституційних звернень, що стосуються того самого питання і щодо яких відкрито конституційні провадження у справах, вони об'єднуються в одне конституційне провадження ухвалою колегії суддів або Конституційного Суду України.

§ 23. Роз'єднання конституційних проваджень

За необхідності Конституційний Суд України на пленарному засіданні може винести ухвалу про роз'єднання одного або об'єднаних в одне конституційне провадження конституційних подань, конституційних звернень в окремі конституційні провадження, якщо це спрощує розгляд справи.

§ 24. Відмова у відкритті конституційного провадження за ухвалою колегії суддів

У разі прийняття колегією суддів Конституційного Суду України процесуальної ухвали про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за ухвалою колегії суддів секретар колегії суддів не пізніше десяти днів з дня винесення ухвали направляє матеріали справи Голові Конституційного Суду України для розгляду їх на засіданні Конституційного Суду України.

§ 25. Оформлення матеріалів справи як судової справи

1. Після винесення процесуальної ухвали про відкриття конституційного провадження у справі матеріали справи оформляються Секретаріатом Конституційного Суду України як судова справа.

2. Після завершення оформлення справи за пропозицією судді-доповідача Голова Конституційного Суду України призначає її для попереднього розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України з метою вирішення питання про форму і терміни її розгляду.

§ 26. Визнання конституційного провадження у справі невідкладним

1. Питання про визнання невідкладним конституційного провадження у справі за конституційним поданням розглядається на засіданні Конституційного Суду України одночасно з розглядом питання про форму слухання.

2. Суддя-доповідач, колегія суддів з власної ініціативи, виявленої відповідно до статті 57 Закону України „Про Конституційний Суд України“, або з підстав, передбачених статтею 83 цього Закону, направляють письмове клопотання про невідкладний розгляд справи за конституційним поданням Голові Конституційного Суду України для винесення цього питання на засідання Конституційного Суду України.

3. На засіданні Конституційного Суду України виноситься процесуальна ухвала про невідкладність конституційного провадження, відкритого за конституційним поданням, або про залишення клопотання без задоволення, за винятком, коли невідкладність конституційного провадження визначено відповідно до статті 83 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

§ 27. Підготовка матеріалів справи до розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України

1. Після відкриття конституційного провадження у справі суддя-доповідач здійснює підготовку справи до розгляду на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

2. За результатами аналізу матеріалів справи суддя-доповідач готує пропозиції до проекту рішення, висновку Конституційного Суду України у справі, а також визначає, залежно від характеру і складності справи, перелік питань, які, на його думку, мають обговорюватися під час розгляду справи на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Розділ III. Порядок розгляду справ Конституційним Судом України

Глава VI. Основні положення

§ 28. Колегіальність розгляду справ

1. Розгляд справ, прийняття рішень і надання висновків у справах проводиться Конституційним Судом України колегіально.

2. Рішення приймаються, висновки даються тільки тими суддями Конституційного Суду України, які брали участь у розгляді матеріалів справи, справи на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Тимчасова відсутність судді Конституційного Суду України на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України, на якому розглядалися матеріали справи, справа, не перешкоджає участі такого судді з правом вирішального голосу у прийнятті рішень, наданні висновків у справах, за винятком тих випадків, коли рішення приймалися, висновки давалися в межах процесуальних дій, які виконувалися за відсутності судді.

§ 29. Рівноправність суддів Конституційного Суду України під час розгляду справ

Усі судді Конституційного Суду України є рівноправними під час розгляду справ на засіданні колегії суддів, на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Головуючий на засіданні колегії суддів, на засіданні, пленарному засіданні не має права обмежувати суддів у можливості ставити запитання учасникам конституційного провадження, знімати поставлені суддями запитання, коментувати висловлювання та запитання суддів, учасників засідання.

Судді Конституційного Суду України під час засідань повинні утримуватися від коментарів та реплік, від втручання у дії головуєчого.

§ 30. Форми розгляду справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України

1. Розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України може проводитись у формі:

– усних слухань, тобто шляхом безпосереднього заслуховування на пленарному засіданні всіх учасників конституційного провадження;

– письмових слухань, тобто шляхом заслуховування та аналізу зібраних на попередніх стадіях конституційного провадження та залучених додатково в ході пленарного засідання матеріалів, документів, необхідних для забезпечення об'єктивного і повного розгляду справи.

2. Форма слухання визначається процесуальною ухвалою Конституційного Суду України, у якій можуть бути вирішені й інші питання щодо організаційного забезпечення пленарного засідання Конституційного Суду України у справі.

3. Усні слухання є обов'язковими у випадках, коли для всебічного дослідження обставин справи та прийняття обґрунтованого рішення на пленарному засіданні Конституційного Суду України необхідно безпосередньо заслухати

учасників конституційного провадження.

Усні слухання можуть проводитися також за клопотанням суб'єктів права на конституційне подання, конституційне звернення та органів, посадових осіб, конституційність правових актів яких оспорується або потребує офіційного тлумачення.

За ухвалою пленарного засідання Конституційного Суду України може бути проведене усне слухання лише з окремих питань справи, визначених ухвалою.

4. Розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України, незалежно від форми слухання, проводиться відкрито.

Якщо розгляд справи на відкритому пленарному засіданні Конституційного Суду України може призвести до розголошення державної або іншої таємниці, що охороняється законом, справа за ухвалою Конституційного Суду України розглядається на закритому пленарному засіданні.

Глава VII. Підготовка питань до розгляду на пленарних засіданнях Конституційного Суду України

§ 31. Внесення справ на розгляд пленарного засідання Конституційного Суду України

Відповідно до процесуальної ухвали колегії суддів Конституційного Суду України та засідання Конституційного Суду України Голова Конституційного Суду України вносить справу на розгляд пленарного засідання в межах строків, визначених статтею 57 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

§ 32. Учасники конституційного провадження

Учасниками конституційного провадження є сторони конституційного провадження, а саме: суб'єкти права на конституційне подання, конституційне звернення, що звернулися до Конституційного Суду України; органи або посадові особи, якими були прийняті чи підписані правові акти, конституційність яких оспорується.

Учасниками конституційного провадження є також особи, залучені Конституційним Судом України до участі у розгляді справи (свідки, експерти, перекладачі тощо).

§ 33. Участь перекладача у конституційному провадженні

1. Учасники конституційного провадження, які не володіють державною мовою, повинні своєчасно заявити клопотання про участь перекладача у розгляді

справи.

2. Питання про участь перекладача вирішується до початку розгляду справи на засіданні Конституційного Суду України.

§ 34. Права та обов'язки учасників конституційного провадження

1. Учасники конституційного провадження мають рівні процесуальні права та обов'язки.

2. Сторони конституційного провадження мають право знайомитися з матеріалами справи, давати усні та письмові пояснення, викладати свої думки з питань, що розглядаються; ставити з дозволу головуючого запитання іншим учасникам конституційного провадження, заявляти клопотання, а також користуватися іншими правами, передбаченими Законом України „Про Конституційний Суд України“ та цим Регламентом.

Учасники конституційного провадження можуть подавати письмові пояснення, які додаються до матеріалів справи, знайомитися з поясненнями інших учасників провадження.

3. Експерти, свідки та інші особи, участь яких повинна сприяти об'єктивному і повному розгляду справи, зобов'язані з'являтися на пленарні засідання Конституційного Суду України, давати правдиві пояснення, надавати документи, матеріали та інші відомості, необхідні для всебічного розгляду справи. Відмова від їх надання та умисне приховування тягне за собою відповідальність винних осіб за законом.

Глава VIII. Розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України

§ 35. Відкриття пленарного засідання

1. У призначений час головуючий на пленарному засіданні, перевіrivши наявність кворуму, відкриває пленарне засідання Конституційного Суду України і повідомляє, яка справа розглядається.

2. Судовий розпорядник доповідає про явку учасників конституційного провадження.

Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України перевіряє повноваження учасників конституційного провадження.

3. За умови неявки на пленарне засідання Конституційного Суду України будь-кого з учасників конституційного провадження або відсутності у них належно оформлених повноважень головуючий ставить на обговорення питання про можливість розгляду справи.

Якщо Конституційний Суд України визнає неможливим розгляд справи за обставин, зазначених у статтях 54, 55, 72 Закону України „Про Конституційний Суд

України“, розгляд справи відкладається за протокольною ухвалою Конституційного Суду України.

§ 36. Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України

Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України веде засідання, вживає заходів щодо забезпечення встановленого порядку розгляду справи, його повноти та всебічності, фіксації перебігу засідання, усунення з розгляду всього того, що не стосується справи.

У разі виявлення неповаги до Конституційного Суду України або перешкоджання веденню пленарного засідання до порушника вживаються заходи, передбачені законом. Ухвала про притягнення порушника до відповідальності виноситься Конституційним Судом України за пропозицією головуючого, якщо за неї проголосувало більше половини суддів Конституційного Суду України, присутніх на пленарному засіданні.

§ 37. Участь судді Конституційного Суду України у розгляді справи

1. Судді Конституційного Суду України беруть участь у розгляді справи безпосередньо.

Суддя Конституційного Суду України може бути відсутнім на пленарному засіданні Конституційного Суду України лише з поважних причин.

2. Суддя Конституційного Суду України має право не брати участі у розгляді справи, якщо є сумніви щодо об'єктивності цього судді у вирішенні справи через його родинні чи подружні відносини з учасниками конституційного провадження, їх представниками або через інші обставини.

За таких підстав суддя Конституційного Суду України заявляє самовідвід до початку розгляду справи.

3. Про самовідвід судді Конституційного Суду України чи про відмову у задоволенні самовідводу виноситься ухвала.

§ 38. Роз'яснення учасникам конституційного провадження їх прав та обов'язків

Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України роз'яснює учасникам конституційного провадження їхні права та обов'язки, передбачені статтями 53, 54, 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та цим Регламентом.

§ 39. Правила етики на пленарних засіданнях

Конституційного Суду України

1. Пленарні засідання Конституційного Суду України проводяться в урочистій обстановці.

2. Коли судді Конституційного Суду України входять до Залу засідань і виходять із нього, всі присутні встають.

3. Учасники конституційного провадження дають пояснення, відповідають на запитання і ставлять запитання стоячи лише після надання їм слова головуючим на пленарному засіданні.

4. З дозволу головуючого учаснику конституційного провадження може бути надана можливість виступати, ставити запитання, відповідати на них сидячи.

5. Формами звернення до Конституційного Суду України, головуючого на пленарному засіданні, суддів Конституційного Суду України є відповідно слова: „Високий Суд“, „Ваша честь“, „шановний головуючий“, „шановний суддя“.

6. У зверненні до учасників конституційного провадження, а також при посиленні на цих осіб у виступах використовуються слова: „шановна сторона“, „шановний представник сторони“, „шановний свідок“, „шановний експерт“, „шановний...“. У зверненні може називатися прізвище відповідного учасника конституційного провадження або його ім'я та по батькові.

7. Присутні в Залі засідань учасники конституційного провадження, представники засобів масової інформації, громадяни зобов'язані:

поводитися шанобливо до Конституційного Суду України, учасників конституційного провадження та один до одного;

виконувати розпорядження головуючого та вказівки судового розпорядника щодо додержання порядку в ході пленарного засідання;

не допускати під час пленарного засідання пересування по Залу засідань, розмов, реплік у будь-якій формі;

не створювати будь-яких інших перешкод для нормального ходу пленарного засідання.

§ 40. Судовий розпорядник

1. Судовий розпорядник під час пленарного засідання Конституційного Суду України підтримує встановлений порядок у Залі засідань, виконує розпорядження лише головуючого.

2. Судовий розпорядник має право робити зауваження присутнім у Залі засідань особам, вимагати від них додержання встановленого порядку та вживати заходів щодо усунення порушень. Вимога судового розпорядника підтримувати порядок є обов'язковою для всіх присутніх.

3. Судовий розпорядник до початку пленарного засідання Конституційного Суду України та під час перерви інформує службу, що здійснює пропуск до Залу засідань осіб, які бажають бути присутніми на засіданні, про наявність вільних місць

у Залі засідань.

4. Коли судді Конституційного Суду України входять до Залу засідань і виходять із нього, судовий розпорядник пропонує всім присутнім встати.

§ 41. Порядок допуску до Залу засідань осіб, які бажають бути присутніми на пленарному засіданні Конституційного Суду України, та представників засобів масової інформації

1. Особи, які бажають бути присутніми на пленарному засіданні Конституційного Суду України, допускаються до Залу засідань до початку розгляду справи і під час перерви за наявності вільних місць.

2. Представники засобів масової інформації, акредитовані при Конституційному Суді України, проходять до Залу засідань на відведені для них місця за акредитаційними посвідченнями, інші журналісти – за списком, поданим Прес-службою Конституційного Суду України.

§ 42. Порядок дослідження матеріалів

1. Дослідження матеріалів справи, яка розглядається на пленарному засіданні Конституційного Суду України, починається з виступу судді-доповідача у справі.

2. Суддя-доповідач у справі:

— доповідає Конституційному Суду України про підстави для прийняття справи до розгляду і коротко викладає зміст матеріалів справи;

— відповідає на запитання суддів Конституційного Суду України.

3. За необхідності Конституційний Суд України виносить протокольну ухвалу про порядок дослідження матеріалів справи. Установлений ухвалою порядок дослідження матеріалів справи може бути змінений лише самим Конституційним Судом України.

§ 43. Пояснення учасників конституційного провадження

1. За пропозицією головуєного на пленарному засіданні Конституційного Суду України учасники конституційного провадження дають пояснення по суті матеріалів справи. Якщо учасників конституційного провадження, які представляють одну сторону, кілька, послідовність їх виступів визначає сама сторона. Послідовність та тривалість виступів учасників конституційного провадження визначається Конституційним Судом України.

2. У Залі засідань Конституційного Суду України учасники конституційного провадження не мають права використовувати свої виступи для політичних заяв,

декларацій тощо.

За порушення цього правила головуючий позбавляє слова винних осіб.

3. Після пояснень учасників конституційного провадження запитання ставлять судді Конституційного Суду України, інші учасники, а в разі необхідності – експерти з дозволу головуючого.

§ 44. Показання свідків

1. Якщо необхідно дослідити фактичні обставини справи, на пленарне засідання Конституційного Суду України запрошуються як свідки особи, у яких є відомості чи матеріали про такі обставини.

2. Перед заслуховуванням показань свідків головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України встановлює їх особу, вік, рід занять, роз'яснює їхні права та обов'язки.

3. Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України попереджає свідків про відповідальність за законом за відмову надати інформацію, необхідні документи, матеріали та інші відомості або за їх умисне приховування, в тому числі за надання завідомо неправдивої інформації, документів, матеріалів та інших відомостей.

§ 45. Висновок експерта

1. Для з'ясування питань, які мають значення для розгляду справи і потребують спеціальних знань, Конституційний Суд України може запросити на пленарне засідання експерта.

2. Перед виступом експерта головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України встановлює його особу, вік, місце роботи, вчений ступінь, наукове звання і приводить його до присяги.

3. Головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України попереджає експерта про відповідальність за законом за ухилення від надання пояснень, за відмову відповідати на поставлені запитання і давати завідомо неправдивий висновок.

4. Експерту роз'яснюються його права та обов'язки: знайомитися з дозволом Конституційного Суду України з матеріалами справи, ставити запитання учасникам конституційного провадження, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, давати правдивий висновок.

5. Після викладення висновку експерт відповідає на запитання суддів Конституційного Суду України, учасників конституційного провадження.

§ 46. Утворення тимчасових комісій Конституційного Суду України

1. Конституційний Суд України може утворювати на своїх пленарних засіданнях тимчасові комісії для додаткового дослідження питань, пов'язаних з конституційним провадженням у справі, за участю фахівців у відповідних галузях.

В ухвалі про утворення тимчасової комісії Конституційного Суду України встановлюється строк для підготовки висновку тимчасовою комісією.

2. Конституційний Суд України передає тимчасовій комісії матеріали справи для ознайомлення і надає на її запит додаткові матеріали, необхідні для надання висновку.

§ 47. Висновок тимчасової комісії

1. Висновок тимчасової комісії Конституційного Суду України повинен містити відомості про членів тимчасової комісії, їх фах, місце роботи, вчений ступінь та наукове звання, а також про справу, з якої дається висновок, зміст висновку, дату надання висновку, підписи членів комісії.

2. За умови якщо член тимчасової комісії не погоджується з висновком у цілому або деякими його положеннями, він подає свій висновок або викладає окрему думку з цих питань.

3. Якщо Конституційний Суд України вважає, що викладених у висновку тимчасової комісії положень недостатньо для повного з'ясування обставин справи або є суперечності, то приймає ухвалу про проведення додаткових досліджень тим же складом тимчасової комісії чи утворює тимчасову комісію в іншому складі.

4. Висновки тимчасових комісій за будь-яких обставин додаються до матеріалів справи і оцінюються на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

§ 48. Дослідження документів

На пленарному засіданні Конституційного Суду України з ініціативи суддів Конституційного Суду України або за клопотанням учасників конституційного провадження можуть бути оголошені представлені ними документи.

§ 49. Заключні виступи сторін

1. Після закінчення дослідження на пленарному засіданні Конституційного Суду України матеріалів справи сторонам – учасникам конституційного

провадження надається право для заключного виступу.

Конституційним Судом України може бути наданий сторонам час за їх клопотанням для підготовки до заключного виступу.

2. Сторона не має права посилатися у заключному виступі на документи та обставини, які не досліджувалися на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

§ 50. Поновлення розгляду справи

1. Якщо Конституційний Суд України після заключного виступу сторін визнає за необхідне з'ясувати додаткові обставини, які мають істотне значення для вирішення справи, або дослідити нові докази, то виносить ухвалу про поновлення розгляду справи.

2. Після з'ясування додаткових обставин та дослідження нових доказів сторони мають право на додаткові заключні виступи з пов'язаних з цим питань.

§ 51. Припинення конституційного провадження у справі

1. Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі, якщо в процесі пленарного засідання будуть виявлені підстави щодо відмови у відкритті конституційного провадження, передбачені статтею 45 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

2. Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі, якщо після відкриття провадження у справі, але до початку розгляду справи по суті на пленарному засіданні, суб'єкт права на конституційне подання, конституційне звернення письмовою заявою відповідно до статті 44 Закону України „Про Конституційний Суд України“ відкликав конституційне подання, конституційне звернення.

§ 51¹. Припинення розгляду конституційного подання, конституційного звернення

Конституційний Суд України припиняє розгляд конституційного подання, конституційного звернення, якщо після прийняття ухвали колегії суддів Конституційного Суду України про відмову у відкритті провадження

у справі суб'єкт права на конституційне подання, конституційне звернення письмовою заявою відповідно до статті 44 Закону України „Про Конституційний Суд України“ відкликав конституційне подання, конституційне звернення.

§ 52. Закінчення розгляду справи

Під час усних і письмових слухань, після визнання Конституційним Судом України дослідження матеріалів справи завершеним, головуєчий на пленарному засіданні оголошує про перехід до закритої частини пленарного засідання.

§ 53. Прийняття рішення, надання висновку у справі

1. Рішення у справі приймається, висновок дається Конституційним Судом України на закритій частині пленарного засідання Конституційного Суду України за участю суддів Конституційного Суду України, які брали участь у розгляді справи.

2. На закриту частину пленарного засідання вноситься проект рішення, висновку у справі, підготовлений суддею-доповідачем на основі матеріалів справи, досліджених Конституційним Судом України у процесі її розгляду.

3. Кожний суддя Конституційного Суду України, який бере участь у розгляді справи, має право подати власний проект рішення, висновку у справі або перелік питань, які визначають суть рішення, висновку, після чого він може наділятися повноваженнями судді-доповідача.

4. У разі надходження кількох проектів рішень, висновків у справі Конституційний Суд України приймає за основу один з них.

5. Схвалені більшістю суддів Конституційного Суду України відповіді на питання, які визначають суть рішення, висновку у справі, є основою для доопрацювання суддею-доповідачем проекту рішення, висновку.

6. На закритій частині пленарного засідання судді Конституційного Суду України вільно викладають свої думки з питань, що обговорюються, вносять пропозиції, поправки до проекту рішення, висновку у справі.

Тривалість та кількість виступів суддів Конституційного Суду України на закритій частині пленарного засідання не обмежується.

7. Пропозиції та поправки суддів Конституційного Суду України до проекту рішення, висновку у справі вносяться у письмовій формі, голосування по кожній з них проводиться окремо.

Суддя Конституційного Суду України може на будь-якій стадії обговорення проекту рішення, висновку у справі зняти свою пропозицію чи поправку.

8. На голосування в цілому ставиться проект рішення, висновку у справі, підготовлений з урахуванням пропозицій та поправок, які одержали найбільшу кількість голосів суддів. Голосування проводиться поіменно шляхом опитування суддів Конституційного Суду України. Судді Конституційного Суду України не мають права утримуватися від голосування.

9. Рішення, висновок Конституційного Суду України підписують не пізніше семи днів від дня прийняття рішення, надання висновку у справі судді Конституційного Суду України, які голосували „за“ і „проти“ прийняття рішення, надання висновку.

Підписання суддею Конституційного Суду України прийнятого рішення,

наданого висновку Конституційним Судом України за його участю є обов'язковим.

10. Закрита частина пленарного засідання Конституційного Суду України стенографується і протоколюється.

Протокол і стенограма закритої частини пленарного засідання Конституційного Суду України не розголошуються і зберігаються окремо від матеріалів справи.

11. У протоколі закритої частини пленарного засідання фіксуються лише питання, які ставилися на голосування, та результати голосування.

Для ведення протоколу закритої частини запрошується секретар судового засідання.

Протокол підписують усі судді Конституційного Суду України, які були присутні на закритій частині пленарного засідання.

12. Виступи суддів Конституційного Суду України на закритій частині пленарного засідання не протоколюються, не фіксуються технічними засобами і не можуть бути розголошені суддями Конституційного Суду України.

Глава IX. Акти пленарних засідань Конституційного Суду України

§ 54. Види актів, прийнятих на пленарних засіданнях Конституційного Суду України

1. Залежно від питань, що вирішуються на пленарному засіданні Конституційного Суду України, акти Конституційного Суду України поділяються на процесуальні (щодо розгляду справ і вирішення конституційних спорів по суті) та непроцесуальні (які не стосуються розгляду справ).

2. Процесуальними актами Конституційного Суду України є ухвали (в тому числі протокольні), рішення, висновки.

3. Ухвали приймаються Конституційним Судом України під час розгляду справ.

У разі припинення конституційного провадження у справі (§ 51 цього Регламенту) Конституційний Суд України приймає ухвалу, що є актом, яким завершується розгляд справи.

4. Рішення Конституційний Суд України ухвалює за результатами розгляду справ щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів та інших правових актів і щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України.

5. Висновки Конституційний Суд України дає за результатами розгляду справ щодо відповідності Конституції України (конституційності) чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість; щодо додержання конституційної

процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту; щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157, 158 цієї Конституції; про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

6. Конституційний Суд України ухвалює рішення і дає висновки іменем України.

§ 55. Вимоги до рішень, висновків Конституційного Суду України

1. Рішення, висновки Конституційного Суду України мають містити дані, перелік яких зазначено відповідно у статтях 65, 66, а також у відповідних статтях розділу III „Особливості конституційного провадження“ Закону України „Про Конституційний Суд України“.

2. Рішення, висновки Конституційного Суду України мають бути належно обґрунтовані.

§ 56. Окрема думка судді Конституційного Суду України

Суддя Конституційного Суду України, який підписав рішення, висновок Конституційного Суду України, має право, незалежно від того, голосував він „за“ чи „проти“ прийняття рішення або надання висновку, викласти у письмовій формі свою окрему думку у справі у семиденний строк від дня голосування.

§ 57. Офіційне оприлюднення рішень і висновків Конституційного Суду України

1. Рішення, висновки Конституційного Суду України офіційно оголошує головуючий на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Це оголошення є офіційним оприлюдненням рішення, висновку Конституційного Суду України, передбаченим статтею 67 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

2. Конституційний Суд України після офіційного оприлюднення рішення, висновку може з власної ініціативи або за заявою однієї із сторін конституційного провадження виправити допущені у рішенні, висновку неточності, описки, редакційні або технічні огріхи.

3. Рішення, висновок Конституційного Суду України можуть бути роз'яснені Конституційним Судом України за клопотанням однієї із сторін конституційного провадження.

3¹. У разі надходження до Конституційного Суду України зазначених у пунктах 2, 3 заяви, клопотання Голова Конституційного Суду України направляє їх для розгляду судді, який був доповідачем у справі, або будь-якому іншому судді.

Суддя-доповідач протягом місяця здійснює підготовку питання та направляє матеріали Голові Конституційного Суду України для подальшого внесення на пленарне засідання (§ 57 доповнено пунктом 3¹ згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 24 грудня 2009 року № 17-р/2009).

4. Ухвала Конституційного Суду України про виправлення неточностей у рішенні, висновку або про їх роз'яснення приймається на пленарному засіданні Конституційного Суду України та розсилається відповідно до статей 67, 70 Закону України „Про Конституційний Суд України (пункт 4 § 57 в редакції згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 24 грудня 2009 року № 17-р/2009).

§ 58. Копії рішень, висновків, ухвал Конституційного Суду України

1. Копії рішень, висновків Конституційного Суду України надсилаються відповідно до статей 67, 70 Закону України „Про Конституційний Суд України“ наступного робочого дня після їх офіційного оприлюднення.

Копії рішень (з організаційних питань), прийнятих на засіданнях Конституційного Суду України, надсилаються після їх підписання.

2. Копії ухвал Конституційного Суду України про відкриття конституційного провадження у справах, об'єднання (роз'єднання) конституційних проваджень, припинення конституційного провадження, припинення розгляду конституційного подання, конституційного звернення відмови у відкритті конституційного провадження у справі надсилаються після їх підписання суб'єктам права на конституційне подання (звернення) (пункт 2 § 58 зі змінами, внесеними згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 24 грудня 2009 року № 17-р/2009).

3. Копії окремої думки судді Конституційного Суду України стосовно рішення, висновку Конституційного Суду України розсилаються після її подання відповідно до статті 67 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Окрема думка судді Конституційного Суду України публікується у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України і розміщується на офіційному веб-сайті Конституційного Суду України.

4. Копії рішень, висновків, ухвал Конституційного Суду України засвідчуються печаткою „Секретаріат Конституційного Суду України № 1“ та надсилаються відповідно до покажчика розсилки згідно з Інструкцією з діловодства.

5. Рішення, висновки Конституційного Суду України, ухвали Конституційного Суду України про припинення конституційного провадження (розгляду) та про відмову у відкритті конституційного провадження у справах розміщуються на

офіційному веб-сайті Конституційного Суду України.

Розділ IV. Питання організації діяльності Конституційного Суду України з інших питань

Глава X. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України

§ 59. Підстави для звільнення з посади судді Конституційного Суду України

Суддя Конституційного Суду України звільняється з посади з підстав, передбачених статтею 126 Конституції України, статтею 23 Закону України „Про Конституційний Суд України“.

Глава X¹. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України

§ 60. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у зв'язку із закінченням строку призначення та досягненням шістдесятип'ятирічного віку

1. Не пізніше ніж за місяць до закінчення строку призначення або досягнення шістдесятип'ятирічного віку суддя Конституційного Суду України подає Голові Конституційного Суду України заяву про звільнення з посади, про що повідомляються Президент України, органи, які призначали цього суддю.

За поданням Голови Конституційного Суду України Конституційний Суд України приймає рішення про припинення повноважень судді.

2. Днем досягнення вікової межі суддею Конституційного Суду України вважається останній день місяця, в якому судді виповнилося шістдесят п'ять років.

§ 61. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у зв'язку з неможливістю виконувати свої повноваження за станом здоров'я

1. У разі якщо суддя Конституційного Суду України не може виконувати свої повноваження за станом здоров'я, він подає Голові Конституційного Суду України письмову заяву і доданий до неї медичний висновок.

2. За результатами розгляду заяви судді Конституційного Суду України Конституційний Суд України приймає рішення за наявності підстав про припинення

повноважень судді Конституційного Суду України з наступного дня після прийняття рішення.

§ 62. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України у разі порушення вимог щодо несумісності

1. Питання про порушення суддею Конституційного Суду України вимог щодо несумісності розглядається за висновком постійної комісії з питань регламенту та етики Конституційного Суду України на засіданні Конституційного Суду України. У разі підтвердження цього суддю попереджають про необхідність звільнення протягом установленого Конституційним Судом України строку з посади, що визначена як посада за сумісництвом.

2. За умови, якщо суддя Конституційного Суду України не виконав попередження Конституційного Суду України про звільнення з посади за сумісництвом, матеріали щодо нього направляються на розгляд Верховної Ради України у триденний строк від дня закінчення строку попередження.

§ 63. Звільнення з посади судді Конституційного Суду України за порушення присяги

1. Якщо орган, який призначив суддю Конституційного Суду України, ставить питання про порушення цим суддею присяги, Конституційний Суд України проводить перевірку і за висновком постійної комісії з питань регламенту та етики приймає одне з таких рішень:

- про наявність підстав для розгляду Верховною Радою України питання про звільнення з посади судді Конституційного Суду України;
- про відсутність підстав для звільнення з посади судді Конституційного Суду України.

2. Рішення про наявність або відсутність підстав для звільнення з посади судді Конституційного Суду України приймається, якщо за нього проголосувало не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду України.

3. Інформація стосовно рішення Конституційного Суду України про наявність підстав для звільнення з посади судді Конституційного Суду України направляється на розгляд органу, який призначив суддю Конституційного Суду України, у триденний строк з дня прийняття рішення.

§ 64. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього

У разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді

Конституційного Суду України Конституційний Суд України приймає рішення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України.

§ 65. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у зв'язку з припиненням його громадянства

Якщо на засіданні Конституційного Суду України буде підтверджено факт втрати суддею громадянства України, Конституційний Суд України припиняє його повноваження.

§ 66. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України внаслідок визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим

За умови набрання законної сили судовим рішенням про визнання судді Конституційного Суду України безвісно відсутнім або оголошення померлим Конституційний Суд України приймає рішення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України.

§ 67. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у разі його смерті

Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються у разі його смерті.

§ 68. Припинення повноважень судді Конституційного Суду України у зв'язку з поданням заяви про відставку або звільнення з посади за власним бажанням

Письмову заяву про відставку або звільнення за власним бажанням суддя Конституційного Суду України, який не досяг граничного віку перебування на посаді, подає Голові Конституційного Суду України.

Конституційний Суд України приймає рішення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України із зазначених підстав.

§ 69. Процедура розгляду питання про припинення повноважень судді Конституційного Суду України

1. Голова Конституційного Суду України скликає засідання Конституційного Суду з питання про припинення повноважень судді Конституційного Суду України:

– з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9 частини першої статті 23 та частиною третьою статті 23 Закону України „Про Конституційний Суд України“, у триденний строк з дня одержання заяви або інформації про наявність цих підстав;

– з підстав, передбачених пунктами 4, 5 статті 23 зазначеного Закону, після одержання висновку постійної комісії з питань регламенту та етики Конституційного Суду України про достатність підстав для розгляду питання.

2. Судді Конституційного Суду України, щодо якого порушено питання про припинення повноважень або звільнення з посади, надається можливість викласти свої пояснення Конституційному Суду України усно або письмово.

3. У розгляді питання про припинення повноважень або звільнення з посади судді Конституційного Суду України може брати участь його повноважний представник.

4. Питання про припинення повноважень або звільнення з посади судді Конституційного Суду України вирішується Конституційним Судом України в закритому засіданні.

§ 70. Повідомлення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України

Інформація про припинення повноважень судді Конституційного Суду України направляється Верховній Раді України, Президентові України, з'їзду суддів України у триденний строк з дня прийняття рішення Конституційним Судом України.

Глава XI. Інші питання внутрішньої діяльності Конституційного Суду України

§ 71. Вирішення інших питань внутрішньої діяльності Конституційного Суду України

1. Організаційні, фінансові, кадрові та інші питання, передбачені Законом України „Про Конституційний Суд України“ та цим Регламентом, вирішуються на засіданнях Конституційного Суду України.

2. Рішення з поточних питань приймаються більшістю голосів від кількості присутніх на засіданні суддів Конституційного Суду України. Засідання є повноважним, якщо в його роботі бере участь не менше ніж одинадцять суддів Конституційного Суду України.

3. Засідання Конституційного Суду України протоколюються.

§ 71¹. Діловодство в Конституційному Суді України

1. Діловодство в Конституційному Суді України ведеться українською мовою згідно з Конституцією України, Законом України „Про мови в Українській РСР“, Законом України „Про Конституційний Суд України“, іншими нормативно-правовими актами, державними стандартами, що регламентують правила складання, оформлення та зберігання документів.

2. Правила роботи з документами визначаються в Інструкції з діловодства, затвердженій Розпорядженням Голови Конституційного Суду України.

§ 72. Постійні комісії Конституційного Суду України

1. Порядок утворення постійних комісій Конституційного Суду України визначається цим Регламентом.

Порядок діяльності постійних комісій встановлюється положеннями про відповідні постійні комісії.

2. Конституційний Суд України шляхом відкритого голосування утворює на своєму засіданні такі постійні комісії:

- з питань регламенту та етики;
- з питань бюджету та кадрів;
- з питань наукового та інформаційного забезпечення;
- з міжнародних зв'язків.

За необхідності можуть бути утворені інші постійні комісії, ліквідовані або реорганізовані раніше створені, змінені їх кількісний та персональний склад.

3. Постійні комісії утворюються із суддів Конституційного Суду України на засіданні Конституційного Суду України.

Кількісний склад постійних комісій визначається Конституційним Судом України.

Кандидатури для обрання до складу постійних комісій Конституційного Суду України пропонують судді Конституційного Суду України. Спірні питання членства в постійних комісіях вирішуються Конституційним Судом України.

4. Постійні комісії Конституційного Суду України діють як допоміжні робочі органи з питань організації його внутрішньої діяльності.

Голів постійних комісій призначає із складу членів постійної комісії Голова Конституційного Суду України.

Голови постійних комісій ведуть їх засідання.

Голови постійних комісій щорічно звітують про роботу комісії на засіданні Конституційного Суду України.

Голова Конституційного Суду України та його заступники не можуть бути головами постійних комісій.

Комісія є повноважною за умови присутності на її засіданні більше половини її членів.

З питань, що обговорюються, постійна комісія приймає рішення.

§ 73. Науково-консультативна рада

При Конституційному Суді України може бути утворена Науково-консультативна рада.

Склад, повноваження і порядок діяльності Науково-консультативної ради затверджуються Конституційним Судом України.

§ 74. Про режим роботи Конституційного Суду України, суддів та працівників Секретаріату Конституційного Суду України

1. Конституційний Суд України затверджує орієнтовний графік розгляду справ на квартал, визначає дні тижня, в які проводяться пленарні засідання, засідання Конституційного Суду України, засідання колегій суддів, затверджує графік відпусток суддів, план відряджень суддів, включаючи закордонні, визначає суддів Конституційного Суду України для участі в конференціях, симпозіумах.

2. Режим роботи працівників Секретаріату Конституційного Суду України визначається Положенням про Секретаріат Конституційного Суду України, положеннями про його структурні підрозділи і Правилами внутрішнього розпорядку.

3. Кожний суддя Конституційного Суду України самостійно обирає свого наукового консультанта і помічника.

Науковий консультант і помічник судді Конституційного Суду України не можуть бути призначені або звільнені без згоди судді.

§ 75. Міжнародні зв'язки Конституційного Суду України

Конституційний Суд України здійснює робочі контакти з органами конституційної юрисдикції інших держав шляхом укладання угод про співробітництво, взаємного обміну делегаціями, обміну рішеннями та іншою інформацією, стажування співробітників, організації спільних науково-практичних заходів тощо.

Глава XII.   Прийняття і   внесення змін та доповнень до Регламенту Конституційного Суду України

§ 76. Порядок прийняття Регламенту Конституційного Суду України

1. Регламент Конституційного Суду України приймається на засіданні Конституційного Суду України.

Регламент Конституційного Суду України вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду України.

2. Регламент Конституційного Суду України публікується у „Віснику Конституційного Суду України“.

§ 77. Внесення змін та доповнень до Регламенту Конституційного Суду України

1. Суддя Конституційного Суду України, колегія суддів мають право порушувати питання про внесення змін та доповнень до Регламенту Конституційного Суду України.

2. Пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Регламенту Конституційного Суду України розглядаються на засіданні Конституційного Суду України у місячний строк з дня їх надходження.

3. Щодо кожної пропозиції Конституційний Суд України приймає окреме рішення. Рішення приймається, якщо за нього проголосувало не менш як дванадцять суддів Конституційного Суду України.